

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 3

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Європейський вимір реформування публічного
управління в Україні”
м. Київ, МАУП, 24 листопада 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 28 09.16)*

Редакційна колегія:

М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, д-р юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.;
В. І. Цибух, канд. філос. наук, доц.

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 3: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Європейський вимір ре-
формування публічного управління в Україні”, 24 листопада 2016 р. / ред-
кол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 208 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Міхатуліна Олена Миколаївна Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю та засоби державного захисту прав суб'єктів господарювання	110
Медвідь Федір Михайлович, Доносо Варгас Дієго Хосе, Мельниченко Ярослав Богданович Цінності у системі права в умовах реформування публічного управління в Україні.....	113
Медвідь Федір Михайлович, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе, Хруленко Олена Сергіївна Політико-правові погляди Н. Макіавеллі в сучасній кратології	117
Найдьонов Іван Миколайович Підготовка викладача фахових дисциплін як політико-соціальна проблема.....	121
Новальська Надія Іванівна Розвиток національно обумовленої управлінської думки в Україні в XX столітті.....	124
Савойська Світлана Василівна Про політику децентралізації із російським “присмаком” (на прикладі мовної політики сучасної України)	126
Сиротенко Роман Олександрович, Кайдашев Роман Петрович Судовий контроль як технологія забезпечення публічності влади: час та строки в Кодексі адміністративного судочинства.....	130
Скиба Ганна Іванівна Державне регулювання бухгалтерського обліку: стан та перспективи розвитку.....	133
Стасюк Світлана Валентинівна Розстрочення та відстрочення податкових зобов'язань як реалізація рекомендаційного методу фінансового права в Україні.....	135
Тімашова Вікторія Михайлівна Деякі аспекти правління, управління й адміністрування при здійсненні реформ	138
Ткачук Анна Іллівна Традиції й тенденції розвитку публічного управління в Україні	140
Тьорло Володимир Олександрович, Приходько Григорій Григорович Формування громадського управління в Україні при створенні на європейських засадах прозорого ринку нафтопродуктів.....	143
Утвенко Володимир Валерійович Проблема запровадження недержавного пенсійного забезпечення в Україні в умовах здійснення соціально-економічних перетворень	146
Чайка Наталія Григорівна Державне адміністрування підприємництва: український досвід.....	150
Чмир Олеся Богданівна Правові основи децентралізації в Україні та її наслідки на прикладі Шишацької територіальної громади.....	153

Ф. М. МЕДВІДЬ

канд. філос. н., докт. наук в гал. політол., ІІІ МАУП

ДОНОСО ВАРГАС ДІЄГО ХОСЕ

докт. н. в гал. держ. упр., Університет Камплутенсе, м. Мадрид

Я. Б. МЕЛЬНИЧЕНКО

аспірант, МАУП

ЦІННОСТІ У СИСТЕМІ ПРАВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Цінність права для суспільства досліджує соціологія права. Взагалі соціологія є наукою про форми та закони розвитку незалежної (відчуженої) від людини соціальної (культурно-історичної) реальності спільного життя людей. Вона охоплює соціальні утворення та соціальні процеси. Соціологія права є спеціальною соціологічною дисципліною, предметом якої виступає лише один з аспектів функціонування права в суспільстві, а саме соціальний. Можна сказати, що вона вивчає питання про зумовленість права суспільним життям, про соціальні функції права, про умови його суспільної дії, про соціальну цінність права. Насамперед це регулювання суспільного життя, упорядкування еволюції соціального організму, попередження внутрішніх конфліктів, здатних його зруйнувати [9; 29; 10, 5–14].

Цінність права значною мірою визначається тим, що воно виступає засобом цивілізованого регулювання цього процесу. Разом з тим право необхідне і для регламентації такої складової процесу самоорганізації суспільства, що має особливе значення за умов формування нового порядку, як відособлення частин системи в межах цілого [4, 146]. У період нерівноважної ситуації зародження нового соціального порядку посилюється схильність до федералізму, автономії, місцевого самоуправління, аж до прийняття власного законодавства суб'єктами державності в межах єдиного конституційного простору, сепаратизму. Ці явища також позначають небезпеку розпаду цілісної системи, яким може закінчитися за вказаних умов зростаючий хаос на макрорівні [7, 264–266].

Адекватну оцінку права дає правова антропологія як галузь філософії права, що вивчає співвідношення особистості й права, особистість як об'єкт дії права та її вимоги до права, структуру цінностей особистості та право як засіб втілення цих цінностей у суспільне життя, права людини та їх юридичний захист, себто в цілому особистісний аспект права.

Правова антропологія як нова галузь, становлення якої відбувається в межах сучасного гуманітарного ренесансу — різкого підвищення престижу та статусу гуманітарного знання та відмови від технократичного синдрому попередніх десятиліть. З позицій правової антропології право взагалі слід розуміти як засіб регламентації процесу відособлення особи, її індивідуалізації. У ХХ ст. право в цій його якості втілюється насамперед у правах людини, котрі відіграють дедалі важливішу роль у регулюванні відносин між особою та суспільством з метою їх гармонізації. Зауважимо, що розробку теорії прав людини в Україні було започатковано ще М. Драгомановим [1, 33–35].

Сам характер сучасної епохи висуває питання про права людини як теоретичну та практичну проблему величезної ваги. О. Л. Копиленко доходить такого висновку у своїй книзі про М. С. Грушевського: “Досвід М. Грушевського переконує, що тільки пріоритет прав кожної людини... може бути запорукою досягнення високого рівня демократії та якості життя” [11, 171].

У сучасному правознавстві найпоширеніший погляд на право полягає у тому, що воно є нормою свободи. Найвищими цінностями життя, вираженими у правових приписах, вважаються автономія й самодостатність, тобто особиста свобода [15, 24]. Грунтуючись на історичних прикладах, Тойнбі розглядає високий рівень індивідуалізації у найрозвиненіших країнах Заходу як ознаку стагнації [47, I, 259–269; 47, II, 278–317].

Під аксіологічним кутом зору основна проблема, яку розв’язує в процесі самоорганізації суспільство, полягає в тому, щоб реалізувати такі його цінності, як упорядкованість соціального життя, нормальне функціонування та прогресивний розвиток суспільства й одночасно такі особистісні цінності, як свобода особи тощо. Важлива особливість названих цінностей полягає в тому, що втілення в життя першої потребує реалізації останніх і навпаки. Справді, нормальне, упорядковане, стійке функціонування суспільства та його поступ вимагають постійної енергійної діяльності особи, основною умовою якої виступає свобода, а вільною особа може бути лише в нормально організованому суспільстві [69]. Такі цінності входять до числа загальнолюдських пріоритетів, які світове співтовариство розглядає як основи виживання цивілізації. Їхня значущість має тенденцію постійного зростання [4, 112].

Поняття свободи характеризує спектр можливостей, сукупність різних варіантів вибору мети, засобів, шляхів реалізації інтересів і намірів особи, часу та обставин здійснення вчинку, який складається в кожній ланці генезису її поведінки [13, 69]. Право на свободу є невід’ємним правом людини. Його має, за Гегелем, навіть раб: “у природі речей лежить, що раб має абсолютне право звільнитися” [8, 122].

І. В. Бичко зазначає, що свобода стимулюється саме духовними чинниками, оскільки її мета безпосередньо формується й існує лише ідеально, у сфері духу [5, 62].

Це свобода від своєї фактичності, свобода стати іншою. “Особистісна настанова принципово вільна, — пише В. Франкл, — і в кінцевому підсумку є рішенням” [8, 77]. Г. В. Ф. Гегель розглядав всесвітню історію як прогрес в усвідомленні свободи. Сучасне тлумачення свободи в західній культурі, на наш погляд, розуміється як самотворення людини у конкретних формах її матеріальної та духовної діяльності.

Свобода є однією з найвизначніших людських цінностей. Вона може за певних умов вважатися важливішою від життя, особливо власного. Вона становить ту глибинну цінність, яка визначає можливість усякої іншої цінності. Свобода як сутність і є глибинним сенсом людського буття, без якого вона втрачає в кінцевому рахунку свою суб’єктивність.

Ефективна самоорганізація суспільства потребує упорядкування свободи. Дуже потужним її засобом є право, бо саме воно і вказує розумну міру свободи, проводить межу між діяннями, які сприяють нормальному життю суспільства (принаймні, є нейтральними в цьому відношенні) і такими, що перешкоджають йому, визначаючи найбільш небезпечні з числа останніх як злочинні. Гегель писав: “Право є, отже, взагалі свободою як ідеєю”. Визнання суспільством прав і свобод особи потребує їхнього позитивування (перетворення на основні права, закріплені конституцією).

Далі, свобода як вибір передбачає відповідальність [3, 73]. Це продуманість, виваженість, обґрунтованість рішень, урахування всіх обставин і можливих наслідків; це також готовність відповідати за свої вчинки. Свобода пов’язана з самообмеженням,

а не з його відсутністю, вона потребує досить високого рівня розвитку особистості. Справді, як пише І. В. Бичко, “свобода, що абстрагується від об’єктивної реальності навколишнього світу, є не чим іншим, як ідеальною свободою, яка тотожна... сваволі. Такий довільний вибір... докорінним чином відрізняється від вільного вибору. Він повністю віддає людину “сліпому випадку”, а тому не лише не звільняє (як це робить вільний вибір) її від влади обставин, але робить цю владу безмежною” [6].

Наприклад, Н. Неновські у книзі “Право і цінності”, перераховуючи високі ідеали, що пронизують суспільну правосвідомість, називає свободу, рівність, справедливість, демократію, порядок, безпеку, мир, але залишає поза увагою відповідальність [16, 177]. При цьому свобода визнавалась однією з провідних цінностей, а відповідальність включали до кола основних принципів права. Проте, “розглядаючи свободу як основоположну рису людського буття, чи завжди ми достатньою мірою враховуємо ту обставину, — запитує В. Г. Табачковський, — що її реалізація часто просто “блокується” або набуває неадекватної форми внаслідок того, що діапазон свободи індивіда є пропорційним діапазону його відповідальності?” [14, 29].

Соціальна справедливість — це не лише правильний розподіл між людьми продуктів виробництва та різноманітних благ, але й однакова можливість користуватися соціальними та політичними правами. У понятті соціальної справедливості розкриваються уявлення індивіда чи соціальної групи, класу про суспільні порядки, які відповідають їхнім інтересам або протилежні їм [12, 7–8]. Ідея справедливості, зазначає Л. В. Кравченко, є глибоко історичною: “Не було, нема і, мабуть, ніколи не буде справедливості вічної, незмінної, раз і назавше даної, придатної для всіх часів і народів. В самій ідеї справедливості, як і в інших соціальних ідеях, в тому чи іншому поєднанні виступають минуше і непроминальне, змінне і усталене”.

Усі вони — свобода, відповідальність, рівність, справедливість — виступають основними формами того, що повинне реалізувати право; одночасно це основні складові того, що Ч. Тейлор називає “гіпердобром”; вони відіграють у соціальному житті фундаментальну роль. “Гіпердобро”, — пише він, — це такі цінності, що не тільки є незрівнянно важливішими за інші, але забезпечують точку зору, з якої їх треба оцінювати, судити про них, приймати рішення щодо них”. Знищити наше “гіпердобро” означає спробу знищити джерела самих себе, джерела, які надають значення життю людської істоти.

Отже, реалізація зазначених цінностей є засобом самоупорядкування життя суспільства як єдиного організму, особливо в умовах європейського виміру реформування публічного управління в Україні.

Джерела

1. Андрусак Т. Теоретичні основи прав людини в працях Михайла Драгоманова // Право України. — 1993. — № 1. — С. 31–35.
2. Бабенко А. Н. Правовые ценности (вопросы теории) — М.: Академия управления МВД России, 2001. — 184 с.
3. Бандура О. О. Єдність цінності та істинності правової норми // Філософські проблеми права та правоохоронної діяльності співробітників ОВС. — К.: Вид-во Укр. акад. внутр. справ, 1995. — С. 67–73.
4. Бандура О. О. Основні принципи синергетики як складові парадигми сучасного правознавства // Мультиверсум. Філософський альманах. Вип.18. К., 2000. — С. 140–147.
5. Бичко І. В. Постмодерн: спроба нового підходу до проблеми свободи // Філософсько-антропологічні читання' 99. Антропологічні ідеали Київської школи та реалії постмодернізму (до 70-річчя Олександра Яценка). — К.: Стило, 2000. — С. 60–73.

6. І. В. Вибрані твори [Текст] / Філософський факультет КНУ ім. Т. Шевченка; відп. ред. Ярошивець В. І., Бичко А. К., Аляєв Г. Є. — Тернопіль: Джура, 2011. — 516 с.
7. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем (Синергетика и теория социальной организации). — СПб.: Лань, 1999. — 480 с.
8. Гегель Г. В. Ф. Философия права. — М.: Мысль, 1990. — 524 с.
9. Жоль К. К. Философия и социология права. — К.: Юринком Интер, 2000. — 480 с.
10. Костицький В. В., Кобан О. Г. Соціологія права: науково-теоретична спадщина Євгена Ерліха і проблеми розвитку сучасної науки (видання друге): [Текст]: Монографія. — К., 2016. — 256 с.
11. Копиленко О. Л. “Українська ідея” М. Грушевського: історія і сучасність. — К.: Либідь, 1991. — 182 с.
12. Кравченко Л. В., Мороз Б. І. Гарант оновлення суспільства (становлення соціальної справедливості). — К.: Політвидав України, 1989. — 189 с.
13. Кудрявцев В. Н. Закон. Поступок. Ответственность. — М.: Наука, 1986. — 448 с.
14. Табачковский В. Г. Человеческое мироотношение: данность или проблема? — К.: Наукова думка, 1993. — 175 с.
15. Тойнбі А. Дж. Долідження історії (у 2-х томах). — К.: Основи, 1995.
16. Неновски Н. Право и ценности. — М.: Прогресс, 1987. — 248 с.
17. Франкл В. Человек в поисках смысла. — М.: Прогресс, 1990. — 487 с.